

За Вашата библиотека
For Your Library

Рубриката „За Вашата библиотека“ има за цел да ви запознае с някои от най-новите и атрактивни заглавия в историческата литература. Тук ще намерите не само любопитни факти и ценни препоръки, но и описани лични впечатления, които може да са ви от полза при избора на книга за Вашата библиотека.

БАЛКАНСКИТЕ ВОЙНИ

Балканските войни остават решаващо събитие в съвременната история на България. Събитие, което събира по драматичен начин славата, изключителния военен успех на Първата балканска война с националната трагедия на Втората балканска война; великата победа и непримиримото поражение и всичко в течение само на десет месеца. Войната носи болка и унищожение, но в конкретния случай за балканските народи тя означава както митологизираното избавление от многовековното отоманско господство, така и зрелостен изпит пред лицето на модерна Европа в икономическия и социален кипеж на промените. Сто години по-късно конфликтите, които предопределят края на Отоманската империя на Балканите, все още тежат върху колективната памет на народите от Югоизточна Европа, а изходът от тях продължава да дава отражение върху териториалните и граничните въпроси между всички държави в региона.

В този труд **Еджиджо Иветич** представя точно ситуацията на Балканите в периода 1878–1912 г. и сложния сценарий, в който назряват двата конфликта. Войните са описани както в техния стратегически и тактически аспект и дипломатическо развитие, така и откъм драматичното им въздействие върху цивилното население и особено върху мюсюлманите от европейска Турция. Днес сме склонни да си спомним не само героизма,

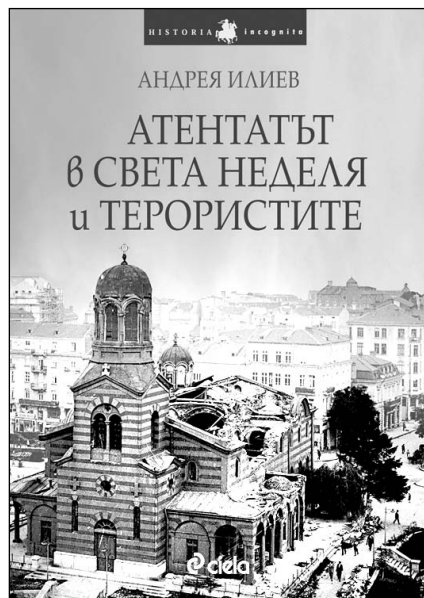

славата и грешките на победителите, но и трагедията на тези, които се оказват сред губещите през 1912–1913 г. Това е исторически опит с дългогодишни последствия върху политическите и културните взаимоотношения между балканските държави. Белезите и спомените от него не спират да обременяват европейските интеграционни процеси в региона. Двете войни действително налагат представата за Балканите като дестабилизирана и дестабилизираща зона в Европа, като „барутен погреб“. Да живееш днес на Балканите, включва приемане и споделяне на собственото минало, зачитане на гледната точка на съседните народи относно съдбовни събития като Балканските войни, обикновено считани за предвестник на Първата световна война. През цялото време кризата е съпътствана от желязната схватка между дипломатиите на Австро-Унгария и имперска Русия, като усилюва съперничеството сред всички Велики сили и ускорява въоръжаването в Европа.

АТЕНТАТЪТ В „СВЕТА НЕДЕЛЯ“ И ТЕРОРИСТИТЕ

С влизането си в Първата световна война България стъпва на първото стъпало на една стълба, която неизбежно води към 16 април 1925 г. После второто, третото... И на всяко е можело да се свърне обратно. Можело е. Но някой – Дяволът или Случайността – ни е дърпал нагоре. Това е била примамката – стълбата уж води нагоре. Всеки от водачите е мислил: ето, това е последното стъпало, след него сме на върха! И вървял, а след него и българите... Докато стигнали на последното, горе сред облаците и синевата. Обаче от другата страна – уви! – нямало по какво да се слезе. Изходът е един – скок в бездната – атентат в катедралния храм „Света Неделя“ на 16 април 1925 г.

През войната са мобилизирани почти 1 милион души. От тях загиват 87 495, а два пъти по толкова са ранените. Други 90 хиляди остават в плен и дълго време близките им не знаят каква е съдбата им. Има нещо по-страшно, което ще излезе на бял свят по-късно – състоянието на преживелите бойните действия, което

след повече от половин век ще бъде наречено „виетнамски синдром“. Той обаче още тогава е тук, в България, и тресе душите на 1 милион мъже. Ньойският договор е поредният удар върху българския национален идеал. На страната се налага наказание, което определено не съответства на нейното провинение. За пореден път политическата класа показва, че не е на нивото на собствения си народ. Особено жестоки са репарациите, които налагат през следващите десетилетия българите да работят за благосъстоянието и разцвета на своите врагове. И наистина, държави, които по развитие са били след нас до 1912 г., ни изпреварват. България вече не е същата като преди Балканската война. Първата стъпка към пропастта е направена.

Използвайки нови данни от архивите на МВР и правейки нов прочит на известни документи, **Андрея Илиев** излага пред нас историята на атентата в църквата „Света Неделя“ от 1925 г. В светлината на новите факти авторът стига до изводи, които оборват господстващи сега тези. Подробно са описани за първи път бойците от двете страни на барикадата – митичната Трета секция към Министерството на войната, командвана от Димитър Порков, и бойната група към ЦК на БКП, ръководена от Петър Абаджиев. Немалко страници са отделени за така наречените „улични“ убийства, в които загиват известни българи като Петко Д. Петков, Никола Генадиев, Хараламби Стоянов, Никола Милев и др. Детайлно е описано зверското убийство на Александър Стамболийски. Атентатът е проследен от зараждането на идеята за него до осъществяването му, като е осветена и ролята на отделните личности. Особено значимо е разглеждането под лупа на действията на Г. Димитров и В. Коларов и тяхната роля за осъществяването му – определено можем да кажем, че това е удар по напудрените им биографии.

В книгата за първи път се разказва за действията на съветското разузнаване по това време в България и на Балканите, участието на българи в него. Принос към темата е свързването на съветските тайни служби, подготвяния преврат на генерал Жеков и атентата. Особено внимание е отделено на покушението срещу държавния глава в Арабаконак на 14 април 1925 г., а още по-специално – знаел ли е цар Борис III какво ще става на 16 април и защо не е присъствал на панихидата в „Света Неделя“.

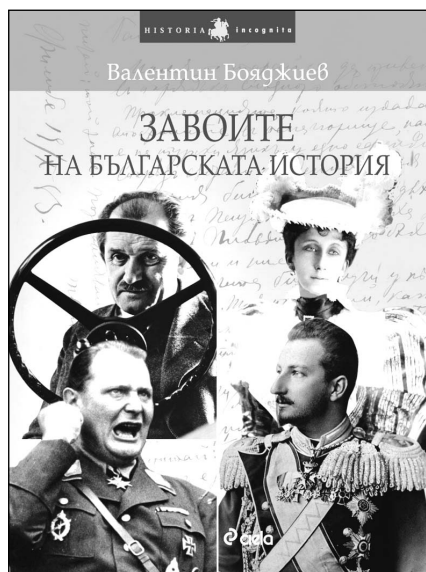
С документи е проследена съдбата на участниците от едната и другата страна по време на кървавите априлски събития, както и случилото се с тях впоследствие.

ЗАВОИТЕ НА БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ

Трудът на **Валентин Бояджиев** представя малкоизвестни факти и събития от историята на Третата българска държава. Някои от тях са останали в „зоната на мълчанието“ за официалната историография, други са потънали в прахта и патината на отминалите десетилетия, забравени дори от професионалните изследователи на вчерашния ден.

Книгата е тематично обособена в няколко раздела – „И властниците са хора“, „Писатели, артисти, музиканти, художници, журналисти“ и „Завоите на историята“. Любопитният детайл, парадоксалният ракурс, търсенето на куриоза дори в сериозната и трагична страна на историята правят тази книга особено привлекателна за всеки, който бяга от скучното четиво. Документалните сюжети, събрани в текста, изграждат една нестандартна и пъстра мозайка, която представя исторически събития, за които съвременният читател е в правото си да се запита: „Това наистина ли се е случвало в България?“. Книгата дава възможност да погледнем на миналото си като на серия от курioзни случки, мистериозни лъкагушения на цивилизационната ни съдба, пресъздадени в образите на по-известни или съвсем забравени българи. Събитията са описани чрез образите на популярни политици, писатели, актьори, музиканти и художници, оставили следа в съзнанието на своите съвременници. Общественото развитие напред рядко търпи ситуационни клишета – всяко време е раждало своите герои, давало им е характеристиката си, без да им навлича униформата на повторението и шаблона. Така в историята ни столетия наред са се подреждали един до друг герои с уникална социална физиономия и свой характерен емоционален свят. Пълнокръвието на тези хора дава основание на съвременния читател да ги сваля от иконостаса им и да ги възприема като личности, на които нито едно човешко качество не е било чуждо.

От книгата става ясно как княз Фердинанд награждава с орден своя адаш – автоконструктора Порше, само защото е почитател на марката. Не са отминати и прелюбопитните отношения на цар Борис III с тогавашния политически елит, както и възможността България да стане „женско царство“, управ-

лявано от княгиня Мария Луиза. Авторът описва един от големите провали на райхсмаршал Херман Гьоринг, неуспял да взриви самолета на Георги Димитров при пътуването му до Москва след Лайпцигския процес. Читателите ще научат кой е нашият лекар, вербуван от руснаците, който години наред е измъквал секретна информация от самия Бенито Мусолини. Почти нищо не се знае и за друга случка, описана в книгата – как през 20-те години емигранти от БЗНС успяват да извършат държавен преврат в Албания. Специален очерк е посветен на един популярен герой от близкото минало – държавника Кимон Георгиев, който успява да спаси Пиринска Македония от апетитите на Тито. Не е премълчана и ролята на Молотов да останем без Беломорието след войната. Особено внимание заслужават образите на няколко популярни представители на партийния Олимп на БКП, които още са в съзнанието на по-възрастните поколения – Тодор Живков, Добри Джуров, Милко Балев, Борис Велчев, д-р Мара Малеева, Пенчо Кубадински, Лъчезар Аврамов... В книгата изплуват съвсем неизвестни факти за тези така наречени „силни на деня“ персони, десетилетия наред насочвали, за добро или за лошо, съдбата на България.

В най-новата българска история преминават понякога като метеори световни имена от политиката – техните следи са запечатани в настоящата книга. Ще научим как Хенри Кисинджър спасява осъден на смърт наш шпионин, а Юрий Андропов спира пуч в Гърция, замислен от българската ДС. Звучи невероятно, но е неоспорим факт, че нашенец от Сухиндол е финансирал кампаниите на четирима американски президенти – Никсън, Форд, Рейгън и Буш-старши.

Книгата следва без колебание виражите на българската история, житейските заблуди на нейните герои, техния възход и падение в обществен и личен план. Документално точно са показани стотици българи, оставили следа в бурния и забравим XX век.